

บทที่ 2

ปริทัศน์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของสารนิเทศ

สังคมยุคสารสนเทศในปัจจุบัน การได้สารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย ทันเหตุการณ์เป็นสิ่งที่สำคัญขึ้นทุกขณะ ความสำคัญของสารสนเทศเห็นได้จากการเกิดสถาบันใหม่ ๆ ทางด้านสารสนเทศ เช่น ศูนย์ข้อมูล ศูนย์เอกสาร ศูนย์สารนิเทศสาขาต่าง ๆ หรือศูนย์แนะแหล่งสารสนเทศ รวมทั้งอาชีพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น นักเอกสารสนเทศ นักสารนิเทศเฉพาะทาง ที่ปรึกษาด้านข้อมูล ตัวแทนค้าสารสนเทศ เป็นต้น พัฒนาการใหม่ ๆ ในสังคมเหล่านี้ เป็นเครื่องยืนยันถึงความสำคัญของสารสนเทศได้ทางหนึ่ง ดังที่องค์การศึกษาวิทยาสาตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้กำหนดว่า ทรัพยากรที่สำคัญของโลก มี 3 ประการคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรสารสนเทศ (ลมูล รัตตากร, 2529)

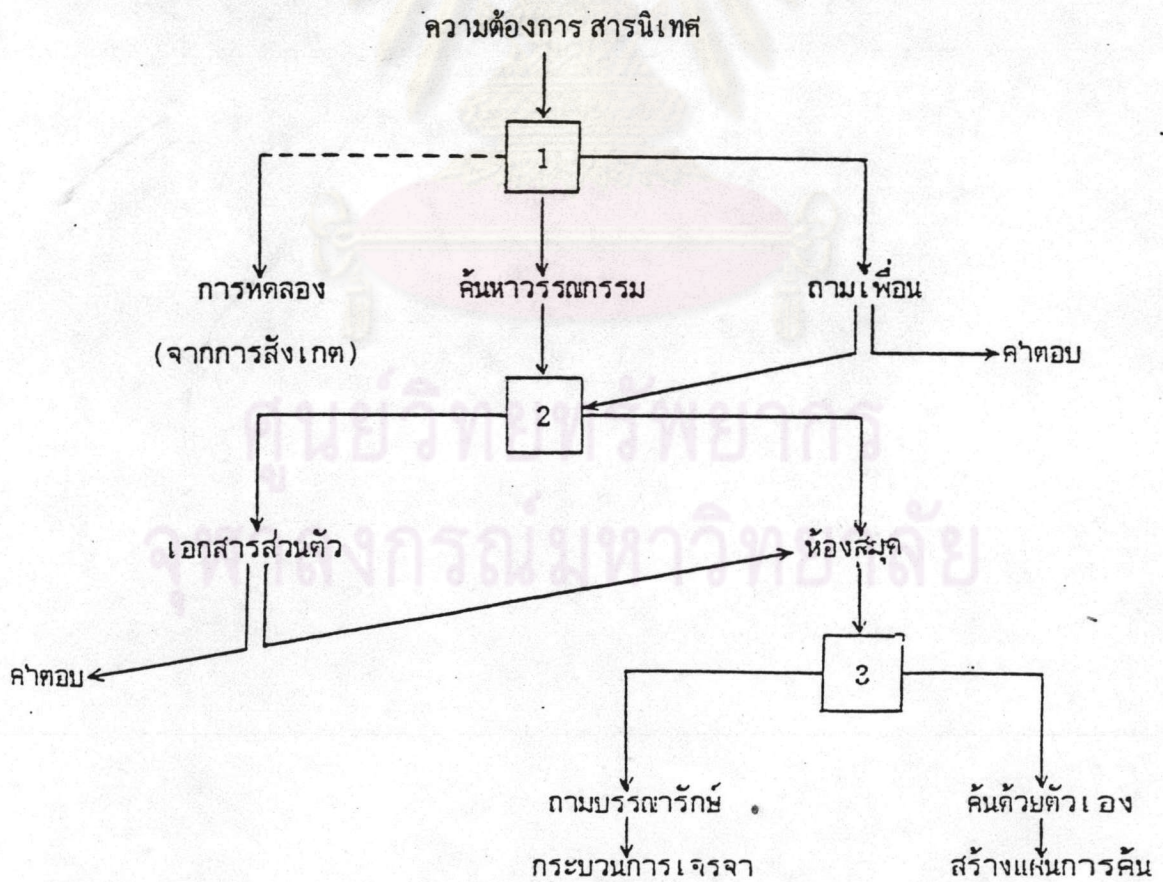
Palmer (1987) ให้ความหมายของสารสนเทศว่า คือข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ Ford (1973) ที่กล่าวว่า สารนิเทศคือสิ่งที่ช่วยแก้ปัญหา ปัญหาที่ต่างกันต้องการสารสนเทศที่ต่างกัน ในขณะที่ประภาวดี สืบสนธิ์ (2530) ได้ขยายความว่า สารนิเทศคือข้อเท็จจริง เหตุการณ์ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล และมีการถ่ายทอดบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน ใสดทัศน์วัสดุ เทป คอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่น ๆ เช่น คำพูด จากความหมายข้างต้น ทำให้เห็นว่าบุคคลเกี่ยวข้องกับสารสนเทศตลอดเวลา เพราะบุคคลต้องคิด ต้องตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา สารนิเทศจึงเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของบุคคล

เมื่อสารสนเทศเป็นทรัพยากรที่จำเป็นอย่างหนึ่งของบุคคล จึงมีการจัดเก็บสารสนเทศอย่างมีระบบ เช่นทรัพยากรในศูนย์สารนิเทศหรือห้องสมุดประเภทต่าง ๆ จัดเก็บด้วยระบบซึ่งศูนย์สารนิเทศหรือห้องสมุดนั้นกำหนด เพื่อให้เกิดความพร้อมเมื่อมีการค้นหาและต้องการใช้งาน ถ้าผู้ใช้รู้และเข้าใจถึงระบบศูนย์สารนิเทศหรือห้องสมุดใช้จัดเก็บ ผู้ใช้ย่อมค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางกลับกัน ถ้าบุคคลผู้มาใช้บริการไม่ทราบระบบจัดเก็บ ย่อมเกิดความล้มเหลวในการค้นหาสารสนเทศได้ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงสารสนเทศเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการของ

ผู้ใช้แต่ละคนจะมีหลายลักษณะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ลักษณะ ความชำนาญ และประสบการณ์ ในการค้นหาของผู้ใช้

การแสวงหาสารนิเทศ

การแสวงหาสารนิเทศเป็นกระบวนการที่บุคคลค้นหาเพื่อให้ได้สารนิเทศที่ตนต้องการ ดังที่ Taylor (1968) ได้แสดงขั้นตอนการแสวงหาสารนิเทศว่า เมื่อบุคคลรู้ความต้องการ สารนิเทศของตน ขั้นตอนแรกของการแสวงหาสารนิเทศคือการถามเพื่อน เพื่อทราบแหล่ง สารนิเทศที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนมาเป็นการแสวงหาสารนิเทศจากเอกสารส่วนตัว และ/หรือ เข้าใช้ ห้องสมุด และในห้องสมุด พฤติกรรมแสวงหาสารนิเทศอาจแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ ถามหา สารนิเทศจากบรรณารักษ์และแสวงหาสารนิเทศด้วยตนเอง ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการแสวงหาสารนิเทศของผู้ที่รู้ความต้องการ (Taylor, 1968:181)

การแสวงหาสารนิเทศในความหมายของประภาวดี สืบสนธิ์ (2532) คือกระบวนการ ซึ่งเริ่มจากเมื่อบุคคลสังเกตเห็นว่าสภาพความรู้ที่ตนมีอยู่ต่ำกว่าที่ตนต้องการไม่ว่าจะเพื่อการตอบ คำถามที่ตนสงสัย อยากรู้ เพื่อแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ กระบวนการนี้จะจบลงเมื่อการสังเกตเห็น ความต้องการนั้นไม่ปรากฏอีกต่อไป กระบวนการนั้นประกอบด้วย

1. การตระหนักถึงหรือสังเกตเห็นความต้องการสารนิเทศ
2. การพิจารณาถึงแหล่งสารนิเทศ
3. การเลือกหนทางแสวงหาสารนิเทศ

ในขณะที่ Grover (1993) กล่าวว่ากระบวนการแสวงหาสารนิเทศมีขั้นตอนดังนี้

1. ตระหนักถึงความต้องการสารนิเทศ บุคคลต้องการสารนิเทศเพื่อประกอบงานด้าน การศึกษา การสร้างสรรค์ การตัดสินใจ หรืองานวิจัย บุคคลต้องรู้ว่าต้องการสารนิเทศอะไร

2. ตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมในการแสวงหาสารนิเทศ

3. เลือกหนทางในการแสวงหาสารนิเทศ ในขั้นนี้ กิจกรรมการแสวงหาสารนิเทศที่ใช้ จะเป็นไปอย่างใหม่เป็นทางการ

4. การแสวงหาสารนิเทศโดยแสดงวิธีเด่นชัดเช่น การค้นตรรกษณ์ ปรึกษาบรรณารักษ์ หรือถามเพื่อน

5. ประเมินผล บุคคลจะประเมินผลการแสวงหาสารนิเทศของตนว่าควรกระทำต่อหรือ ยุติการกระทำ

6. การยอมรับ ถ้าผลการแสวงหาสารนิเทศเป็นที่พอใจ บุคคลอาจรับเอาสารนิเทศ นั้นเข้าสู่ระบบสารนิเทศของตน เช่น โน้ต ถ่ายเอกสาร หรือเก็บเข้าสู่ระบบประมวลคำ (Word Processor) ถ้าเป็นสารนิเทศที่ตรงกับความต้องการ บุคคลอาจจำสารนิเทศนั้น ซึ่งจะกลายเป็น ความรู้ของบุคคลนั้นต่อไป

7. ประโยชน์ ถ้าบุคคลเกิดการเรียนรู้ สารนิเทศอาจทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในการแสวงหาสารนิเทศ

ในกระบวนการแสวงหาสารนิเทศนั้น Taylor (1968) ได้อธิบายเรื่องการตระหนัก ถึงความต้องการสารนิเทศของบุคคลว่าแบ่งออกเป็น 4 ระดับคือ

1. ระดับกว้างสุด (Visceral Level) คือระดับความต้องการที่อยู่ภายใต้จิตใต้สำนึก ผู้ใช้สารนิเทศไม่รู้ว่าตนต้องการอะไร ระบุได้แต่เพียงความไม่ชอบ ความไม่พึงพอใจอย่างกว้าง ๆ

2. ระดับรู้ความต้องการ (Conscious Level) ผู้ใช้สารสนเทศทราบว่าตนต้องการอะไร แต่ไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจน

3. ระดับบอกความต้องการได้ (Formal Level) ผู้ใช้สารสนเทศสามารถระบุความต้องการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้ หรือสามารถอธิบายคำถามหรือความต้องการได้ชัดเจน

4. ระดับรู้แจ้ง (Compromised Level) ผู้ใช้สารสนเทศสามารถบอกความต้องการหรือกำหนดแหล่งสารสนเทศได้เองจากระบบสารสนเทศที่มีบริการ

ในขณะที่ ประภาวดี สืบสนธิ์ (2532) กล่าวว่า ความต้องการสารสนเทศมีระดับของความ ต้องการขึ้นอยู่กับแต่ละสถานการณ์ เริ่มตั้งแต่ความต้องการที่ไม่รีบด่วนจนถึงความต้องการที่รีบด่วน ความต้องการที่ไม่รีบด่วน มีความสัมพันธ์กับการเล็งเห็นว่าเรื่องนั้น ความต้องการนั้นเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่ นับตั้งแต่ถ้ารู้ก็ดี จนถึงต้องรู้ ต้องได้สารสนเทศนั้น

แหล่งสารสนเทศ

เมื่อบุคคลตระหนักถึงความต้องการสารสนเทศของตนแล้ว บุคคลจะแสวงหาสารสนเทศนั้นจากแหล่งสารสนเทศ ซึ่ง ประภาวดี สืบสนธิ์ (2532) ได้จำแนกแหล่งสารสนเทศไว้ดังนี้

1. แหล่งสารสนเทศภายในตัวบุคคล ซึ่งหมายถึงสารสนเทศอันเกิดจากการประมวลความคิด ความรู้ ใช้งานความจำ ประสบการณ์ของตน ตลอดจนสารสนเทศที่บุคคลนั้นเก็บรวบรวมไว้ใช้ประโยชน์เฉพาะตน

2. แหล่งสารสนเทศภายนอก ซึ่งประกอบด้วย

- แหล่งสารสนเทศบุคคลซึ่งเป็นแหล่งสารสนเทศอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมอาชีพเดียวกัน สมาชิกในครอบครัว ผู้รู้ ตัวกลางเผยแพร่สารสนเทศ ที่ปรึกษาตัวแทนจำหน่าย

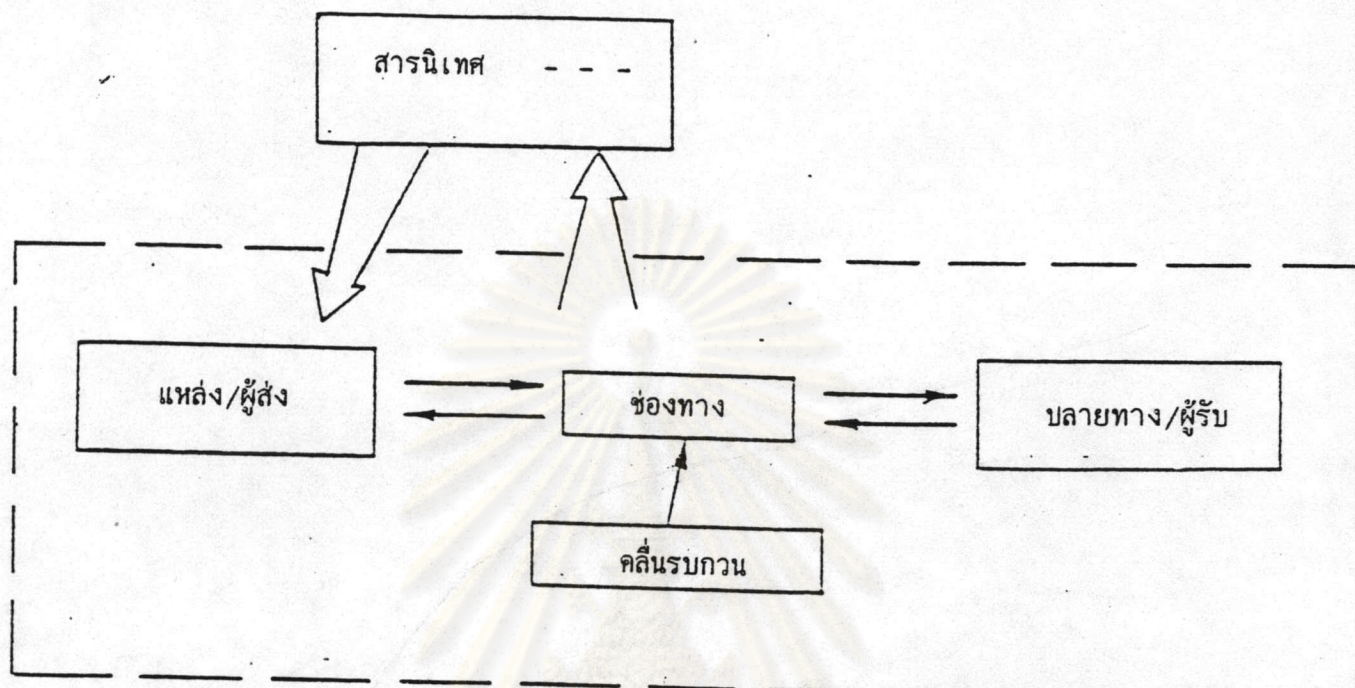
- แหล่งสารสนเทศสถาบัน ซึ่งเป็นแหล่งจัดและให้บริการสารสนเทศอย่างเป็นทางการ ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ หน่วยสารสนเทศแห่งชาติ โรงเรียน ครู บรรณารักษ์ เป็นต้น

- แหล่งสารสนเทศสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์

ขณะที่ McClure และ Samuels (1985) ศึกษาการใช้สารสนเทศของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ได้แบ่งแหล่งสารสนเทศออกเป็น 4 ประเภทคือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร (Saracevic และ Wood, 1981:20)

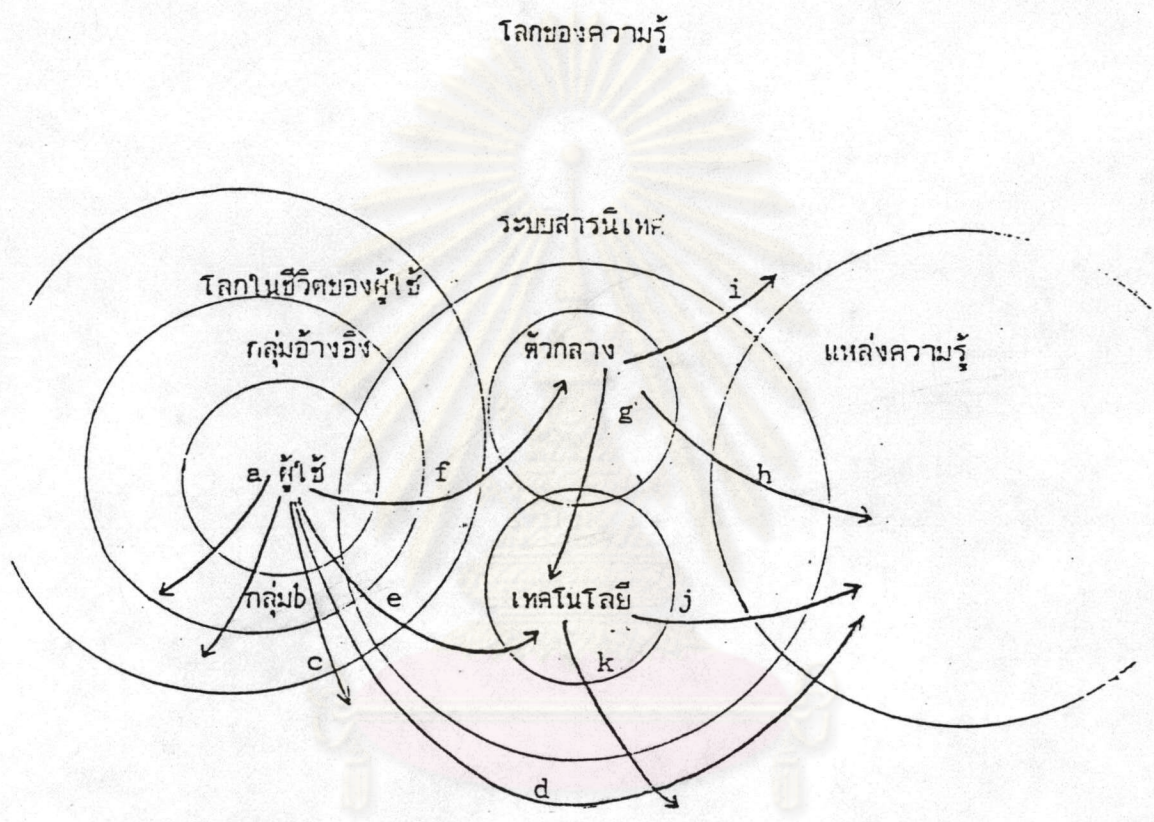
ช่องทางสารนิเทศ คือตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารให้ติดต่อกันได้ โดยนำข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร หรือช่วยให้ข่าวสารไปถึงผู้รับสาร Ford (1973) กล่าวถึงช่องทางสารนิเทศว่าเกิดขึ้นเมื่อมีการสื่อสารความคิด ความเห็น ข้อเท็จจริง และการตีความ โดยแบ่งช่องทางสารนิเทศออกเป็น

1. ช่องทางสารนิเทศทางการ ได้แก่ หนังสือ วารสาร รายงานการวิจัย สไลด์ เทป บันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์

2. ช่องทางสารนิเทศไม่เป็นทางการ ได้แก่ การอภิปรายหลังอาหาร การพบปะสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงาน จดหมายโต้ตอบ

ในทางกลับกัน ช่องทางสารนิเทศนอกจากเป็นช่องทางนำส่งแล้ว ยังเป็นช่องทางการแสวงหาสารนิเทศอีกด้วย กล่าวคือ ผู้รับจะแสวงหาสารนิเทศจากแหล่งหรือผู้ส่งโดยผ่านช่องทาง

ต่าง ๆ Wilson (1981) ได้จำแนกช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ ดังในภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 2 ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ (Wilson 1981:6)

จากภาพจะเห็นว่าผู้ใช้ติดต่อกับระบบสารสนเทศต่าง ๆ 2 ระบบย่อย คือ ระบบที่มีชีวิต เช่น บรรณารักษ์ และระบบที่ใช้เทคโนโลยี เช่น เครื่องจักรกลต่าง ๆ ระบบสารสนเทศจะติดต่อเข้าถึงแหล่งความรู้อื่น ๆ ทั้งเอกสารและตัวบุคคล ลูกศรและตัวอักษรที่กำกับแสดงให้เห็น ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศที่ผู้แสวงหาสารสนเทศใช้ ซึ่งจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่ม A ช่องทาง a, b, c และ d แสดงถึงกลวิธีการค้นของผู้ใช้โดยไม่มี
ฟังก์ชันระบบสารสนเทศ

กลุ่มที่ 2 กลุ่ม B ช่องทาง e และ f แสดงช่องทางการค้นที่ผู้ค้นต้องอาศัยตัวกลาง
หรือเทคโนโลยีของระบบสารสนเทศช่วย เช่น ใช้คอมพิวเตอร์ ใช้เทอร์มินัล

กลุ่มที่ 3 กลุ่ม C ช่องทาง g, h และ i หมายถึงช่องทางการค้นของตัวกลางเพื่อ
หาสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการ

กลุ่มที่ 4 กลุ่ม D ช่องทาง j และ k แสดงช่องทางการแสวงหาสารสนเทศที่ผู้ใช้หรือ
ตัวกลางใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อน ค้นหาสารสนเทศ เช่นการค้นจากฐานข้อมูล

สารสนเทศอาชีพ

Norris และคนอื่น ๆ (1972) กล่าวว่าสารสนเทศอาชีพ (Career Information) เป็นสารสนเทศที่จำเป็นต่อการแนะแนวทุกด้าน มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมถึงสารสนเทศที่ให้ความรู้ด้านการศึกษาด้านการเรียนรู้ตนเองและสังคม ไม่จำกัดเฉพาะสารสนเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพโดยตรงเพียงด้านเดียว สารสนเทศอาชีพจึงหมายถึงสารสนเทศด้านใดก็ได้ที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพของบุคคล ในขณะที่ Isaacson (1973) กล่าวว่าสารสนเทศอาชีพ หมายถึงวัสดุหรือสิ่งตีพิมพ์ใด ๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับโลกของการทำงานและอาชีพที่มีความเชื่อถือได้ สามารถใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจและประกอบอาชีพ จึงเป็นสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการแนะแนวอาชีพและกำลังตัดสินใจเลือกอาชีพ ดังนั้นสารสนเทศอาชีพจึงมีเนื้อหาประกอบด้วย

1. สารสนเทศด้านการศึกษา (Educational Information)
2. สารสนเทศด้านอาชีพ (Occupational Information)
3. สารสนเทศด้านสังคม (Social Information)

สารสนเทศด้านการศึกษา หมายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยทั่วไปมีรายละเอียดดังนี้

- สถาบันการศึกษาต่าง ๆ กฎ ระเบียบ และข้อบังคับของสถาบันการศึกษานั้น
- หลักสูตรการเรียน รายวิชา การวัดผล ระยะเวลาการศึกษา

- คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา
- ทุนการศึกษา
- ปฏิทินการศึกษา
- ค่าใช้จ่ายในการศึกษา
- การเลือกเรียนวิชาให้เหมาะกับตน
- การเรียนที่มีประสิทธิภาพ
- การวางแผนศึกษาต่อ

สารนิเทศด้านอาชีพ Hoppock (1976) กล่าวถึงสารนิเทศด้านอาชีพว่า หมายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานอาชีพที่นำมาใช้ในการวางแผนเลือกอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของชุตติมา สัจจามันท์ (2532) ที่ว่าสารนิเทศด้านอาชีพคือความรู้ เรื่องราว ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับแรงงานและอาชีพ สารนิเทศด้านอาชีพมักมีรายละเอียดเกี่ยวกับ

- ลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติ ได้แก่หน้าที่ประจำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานหรืออาชีพนั้น

- สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของงาน การควบคุมทางกฎหมาย
- คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ เช่นระดับการศึกษา เพศ อายุ สัญชาติ

น้ำหนัก ความรู้ความสามารถที่จำเป็น หรือการฝึกอบรมเพื่อการประกอบอาชีพนั้น

- การเข้าสู่อาชีพ เช่นวิธีสมัครงาน การสอบสัมภาษณ์ การเตรียมตัว

เข้าสู่อาชีพ

- รายได้และผลประโยชน์ที่ได้รับ
- ความก้าวหน้าในอาชีพ และโอกาสเปลี่ยนไปสู่อาชีพอื่น
- ข้อดี และข้อบกพร่องของงานอาชีพนั้น
- แนวโน้มตลาดแรงงาน ได้แก่สภาพความต้องการแรงงานในอาชีพทั้ง

ในปัจจุบันและอนาคต

สารนิเทศด้านสังคม หมายถึงข้อมูลเกี่ยวกับจิตวิทยาที่ช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและรู้จักตนเอง สามารถตัดสินใจเพื่อเลือกศึกษาและประกอบอาชีพอย่างมีขั้นตอนและมีเหตุผล โดยดูจากบุคลิกภาพของตนว่าเหมาะสมกับอาชีพที่เลือกประกอบในอนาคตหรือไม่ รวมทั้งวิธีการหา

สุขภาพร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์ อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข สารนิเทศด้านสังคมจะ
ช่วยให้นักเรียนรู้จักลักษณะเด่น ค้อย ของตนเองในเรื่องต่อไปนี้

1. ความสามารถ (Abilities)
2. ความสนใจ (Interests)
3. สติปัญญา ความเฉลียวฉลาด (Aptitude)

สารนิเทศอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา

สารนิเทศอาชีพที่มีในโรงเรียน ฝ่ายแนะแนวทำหน้าที่จัดการสารนิเทศโดยมีอาจารย์
แนะแนว ครู-อาจารย์ บรรณารักษ์ และผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ
ประภาวดี สืบสนธิ์ (2533) ศึกษาสารนิเทศอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการ
ศึกษา 7,9,10,11 และ 12 พบว่าสารนิเทศอาชีพที่มีในโรงเรียนไม่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำ
และบริการแก่นักเรียน ในขณะที่งานวิจัยของ จริญญา จารุรักษ์ (2534) กล่าวคือ สารนิเทศอาชีพ
ที่จัดเก็บไว้ในหน่วยแนะแนว และในห้องสมุดโรงเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม
สามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีความเพียงพอระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้ปฏิบัติ
งานเกี่ยวกับสารนิเทศทางอาชีพมีทัศนะว่า ต้องการเพื่อไว้ให้บริการแก่นักเรียนในระดับมาก

ในรายละเอียดงานของจริญญา จารุรักษ์ (2534) พบว่า สารนิเทศอาชีพจัดเก็บไว้ในห้อง
แนะแนว 270 รายการ และเก็บในห้องสมุดเพียง 74 รายการ ปริมาณสารนิเทศอาชีพในแต่ละ
โรงเรียนมีแตกต่างกันคือ โรงเรียนบางกะปิ มี 257 รายการ โรงเรียนเทพศิลา มี 101
รายการ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า มี 51 รายการ โรงเรียนสตรีศรีอยุธยาเพ็ญ
มี 68 รายการ และโรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า มี 21 รายการ สารนิเทศอาชีพที่จัดเก็บมี
เนื้อหาทั้ง 3 ด้าน คือ สารนิเทศด้านการศึกษา สารนิเทศด้านอาชีพ และข้อมูลด้านสังคมหรือ
ด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ดังนี้

สารนิเทศด้านการศึกษา

ข้อมูลด้านการศึกษาที่ปรากฏในสารนิเทศอาชีพซึ่งจัดเก็บไว้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ประกอบด้วยข้อมูลแนวทางการศึกษาต่อหรือการอบรม ที่นำไปสู่การประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่ง

จำแนกได้เป็น การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษาวิชาชีพต่าง ๆ และการ
ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อมูลการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีการจัดเก็บนั้นประกอบด้วยสาขาวิชา 10 สาขา ได้แก่
สาขาสังคมศาสตร์ สาขาแพทยศาสตร์ อนามัย และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ วิทยาศาสตร์-
ธรรมชาติ และสาขาวิศวกรรมศาสตร์ รวมทั้งสาขาเกษตรศาสตร์ วนศาสตร์ ประมง สาขา
ศึกษาศาสตร์และการฝึกหัดครู สาขามนุษยศาสตร์ ศาสนา และเทววิทยา สาขานิติศาสตร์ สาขา
วิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ และวิชาอื่น ๆ เช่น พลศึกษาสันตนาการ ประกันภัย

ข้อมูลการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ประกอบด้วยสาขาวิชาต่าง ๆ 5 สาขาวิชาคือ สาขา
ช่างอุตสาหกรรม สาขาพาณิชยกรรม สาขาคหกรรม สาขาศิลปหัตถกรรม และสาขาเกษตรกรรม

ข้อมูลการศึกษาระดับวิชาชีพต่าง ๆ ที่นำเสนอพบว่าเป็นวิชาชีพทหาร ตำรวจ มัคคุเทศก์
พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยว การบิน พาณิชยนาวี พนักงาน
ไปรษณีย์และโทรคมนาคม อุดมศึกษา ชลประทาน การประกอบธุรกิจส่วนตัว แผนที่ สหกรณ์
และการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์

ผลปรากฏว่าข้อมูลการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งมีสาขาสังคมศาสตร์ สาขาแพทยศาสตร์
อนามัย และวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพมีการนำเสนอมากกว่าสาขาอื่น เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ
ข้อมูลระดับอาชีวศึกษา โดยนำเสนอสาขาช่างอุตสาหกรรมมากกว่าสาขาอื่น ส่วนข้อมูลการศึกษา
วิชาชีพต่าง ๆ มีการนำเสนอวิชาชีพทหารมากกว่าวิชาชีพอื่น ๆ

สารนิเทศด้านอาชีพ

สารนิเทศด้านอาชีพที่จัดเก็บไว้จนเสร็จเรียนมัธยมศึกษา มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ
85 อาชีพแบ่งออกเป็น 14 กลุ่มตามหลักเกณฑ์ของ ILO และลักษณะงานที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน
ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เภสัชกร เจ้าหน้าที่
สาธารณสุข เทคนิคการแพทย์ รังสีการแพทย์ วิทยาศาสตร์การแพทย์ กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด
แพทย์แผนโบราณ

กลุ่มที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับนักวิทยาศาสตร์ นักธรณีวิทยา นักภูมิศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์
อาหาร นักโภชนาการ นักอุตุนิยมวิทยา อุกทวิทยา นักเคมีปฏิบัติ นักคำนวณ นักคณิตศาสตร์
นักสถิติ

กลุ่มที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพวิศวกร นักเทคนิควิศวกรรม นักสำรวจ นักคอมพิวเตอร์ โปรแกรมเมอร์ พนักงานคอมพิวเตอร์ และงานช่าง

กลุ่มที่ 4 ข้อมูลอาชีพเกษตรกรรม ป่าไม้ ประมง สัตวแพทย์

กลุ่มที่ 5 ข้อมูลอาชีพนักบัญชี นักเศรษฐศาสตร์ นักวิชาการสหกรณ์ นักบริหารธุรกิจ นักธนาคารและการเงิน ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจส่งออก (ชิปปิ้ง) ตัวแทนขายผลิตภัณฑ์ ตัวแทนขายประกันภัย นักขาย(เซลล์แมน) นายหน้า ค้าขาย และมีกิจการเป็นของตนเอง

กลุ่มที่ 6 ข้อมูลอาชีพ ครู อาจารย์ นักวิชาการศึกษา นักวิชาการโสตทัศนศึกษา นักจิตวิทยา และนักแนะแนว

กลุ่มที่ 7 ข้อมูลอาชีพนักกฎหมาย นักปกครอง นักการเมือง นักบริหาร นักการทูต สำนักรับราชการ

กลุ่มที่ 8 ข้อมูลอาชีพนักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี ภัณฑารักษ์ นักวรรณคดี นักภาษาศาสตร์(นิรุกติศาสตร์) นักอักษรศาสตร์ นักเขียน นักแปล นักพูด นักประพันธ์ บรรณาธิการ นักเอกสารจดหมายเหตุ นักสังคมสงเคราะห์ พัฒนาการ มัคคุเทศก์นักข่าว นักหนังสือพิมพ์ บรรณาธิการ นักโฆษณา ผู้ประกาศข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ นักพากย์บทภาพยนตร์ นักแสดง นักร้อง นักดนตรี นักจัดรายการวิทยุโทรทัศน์

กลุ่มที่ 9 ข้อมูลอาชีพจิตรกร ประติมากร นักวาดภาพ นักเขียนการ์ตูน มัณฑนากร นักออกแบบตกแต่งภายใน สถาปนิก นักออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม

กลุ่มที่ 10 ข้อมูลอาชีพเลขานุการ นักประชาสัมพันธ์ พนักงาน (ธุรการ ขวเลข พิมพ์ดีดต้อนรับ ขายของหน้าร้าน ฯลฯ) พนักงานต้อนรับบนเครื่องบินและภาคพื้นดิน

กลุ่มที่ 11 ข้อมูลอาชีพนักออกแบบเสื้อผ้า ช่างฝีมือ นักคหกรรม นักปรุงอาหาร

กลุ่มที่ 12 ข้อมูลอาชีพกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่อาชีพทหาร ตำรวจ นักบิน พนักงานสื่อสาร การบิน พนักงานควบคุมจราจรทางอากาศ เจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่สรรพสามิต นักเดินเรือ พาณิชย์

กลุ่มที่ 13 ข้อมูลอาชีพนักสหนาการ พลศึกษา และนักกีฬา

กลุ่มที่ 14 ข้อมูลอาชีพพนักงานไปรษณีย์สื่อสาร และโทรคมนาคม พนักงานขับรถโดยสารประจำทาง พนักงานเก็บเงินค่าโดยสาร

ผลปรากฏว่า สารนิเทศด้านอาชีพทางสังคมศาสตร์ หรือกลุ่มที่ 8 มีการนำเสนอมากกว่าอาชีพทางการแพทย์ หรือกลุ่มที่ 1 ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลด้านการศึกษา

สารสนเทศด้านสังคมหรือข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพ ได้แก่ คำแนะนำ/แบบทดสอบบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับอาชีพ แบบวัดความสนใจในอาชีพ แบบวัดความถนัดในการประกอบอาชีพ แบบทดสอบค่านิยมในการประกอบอาชีพ คำแนะนำการตัดสินใจเลือกอาชีพ คำแนะนำการเลือกศึกษาต่อ การเลือกคณะวิชา การจัดอันดับคณะวิชาที่สอบและการเลือกสถานศึกษา การดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย และการเตรียมตัวสมัครงาน

ผลปรากฏว่า คำแนะนำ/แบบทดสอบบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับอาชีพ มีการนำเสนอมากกว่าข้อมูลอื่น

การแสวงหาสารสนเทศอาชีพ และการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเลือกคณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีการจัดเก็บสารสนเทศเพื่อสนองความต้องการของนักเรียนตามหลักสูตร แหล่งสารสนเทศที่สำคัญในโรงเรียน คือ ฝายแนะแนวและห้องสมุดโรงเรียน จากการศึกษาของ จริญญา จารุรักษ์ (2534) ซึ่งศึกษาสารสนเทศทางอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สารสนเทศทางอาชีพในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเพียงพอในระดับปานกลาง และผู้ปฏิบัติงานหรืออาจารย์แนะแนวมีความต้องการไว้ให้บริการในระดับมาก แสดงว่านักเรียนมัธยมศึกษามีการแสวงหาสารสนเทศอยู่เป็นปกติโดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องการสารสนเทศเพื่อประกอบการวางแผนการตัดสินใจ ก่อนจบการศึกษาในระดับนี้

จากการที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นผู้ที่อยู่ในภาวะแห่งการตัดสินใจซึ่งเป็นครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของชีวิต โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องการศึกษาต่อในสถาบันระดับอุดมศึกษานั้น ปัญหาที่นักเรียนทุกคนต้องพบและตัดสินใจคือ จะเรียนอะไร ที่ไหน เรียนแล้วได้อะไร เรียนจบแล้วจะประกอบอาชีพอะไร โดยมีคณะวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในแต่ละปีการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้นักเรียนเลือก และมีรายวิชาที่เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะใช้เลือกและตัดสินใจ

จากคำถามที่นักเรียนต้องตอบดังกล่าว จะเห็นว่าปัญหาเรียนจบแล้วจะประกอบอาชีพอะไร เป็นเป้าหมายของนักเรียนทุกคน เพราะทุกคนต้องมีอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตได้ในสังคม

อาชีพจึงกลายเป็นสิ่งที่นักเรียนต้องเลือกตัดสินใจก่อนมัธยมศึกษาอื่น เมื่อนักเรียนรู้ความต้องการของตนแล้วว่าจะประกอบอาชีพอะไร จึงใช้อาชีพที่เลือกนั้นเป็นเครื่องกำหนดคณะวิชาและสถาบันที่จะศึกษาต่อไป

โดยเหตุที่ "อาชีพ" สามารถกำหนดแนวทางการศึกษาต่อแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ ข้อมูลรายละเอียดด้านการศึกษา และด้านอื่น ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจในครั้งนี้ อันนำไปสู่การเลือกคณะที่จะศึกษาต่อของนักเรียน และนำสู่อาชีพที่ปรารถนาต่อไป ดังที่ ชีรวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2526) กล่าวว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น อยู่ในระยะวางแผนเลือกงานอาชีพอย่างแท้จริง นักเรียนจะได้ประโยชน์อย่างยิ่งถ้าครูให้ความรู้เรื่องงานอาชีพที่ถูกต้อง ช่วยให้นักเรียนตัดสินใจวางแผนเลือกอาชีพได้ถูกต้องเหมาะสม และมีความเป็นไปได้

Sharf (1984) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นนักเรียนภาคปกติจำนวน 35 คนจาก 3 โรงเรียนใน Delaware ระดับชั้นโดยเฉลี่ยคือเกรด 11 กลุ่มที่ 2 คือ นักเรียนในโครงการ RETURN ซึ่งหมายถึงโครงการของนักเรียนที่อยู่ระหว่างลาพักการเรียนจำนวน 40 คน ก่อนพักการเรียน นักเรียนศึกษาอยู่ในเกรด 9 จำนวน 2 คน เกรด 10 จำนวน 8 คน เกรด 11 จำนวน 11 คน และเกรด 12 จำนวน 8 คน อีก 11 คน ไม่ได้ระบุระดับชั้น กลุ่มตัวอย่างกลุ่มสุดท้ายประกอบด้วยนักเรียนจำนวน 20 คนจากโรงเรียนสอนศาสนาของเอกชนใน Delaware ศึกษาในเกรด 11 จำนวน 12 คน และศึกษาในเกรด 12 จำนวน 8 คน สารสนเทศที่แสวงหาแบ่งได้เป็น 7 กลุ่มคือ รายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษา คุณสมบัติ เงินเดือน สภาพการทำงาน ผู้ว่าจ้าง และสารสนเทศอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า สารสนเทศที่นักเรียนแสวงหามากเป็นอันดับแรกคือ รายละเอียด คำอธิบายเกี่ยวกับอาชีพ รองลงมาคือข้อมูลด้านการศึกษา สภาพการทำงาน และเงินเดือน ตามลำดับ สิ่งสำคัญที่ทำให้นักเรียนเลือกอาชีพได้อันดับแรกคือ ความสนใจของตนในอาชีพนั้น รองลงมาคือ เงินเดือน และสภาพการทำงาน ตามลำดับ

Chapman และ Katz (1983) ศึกษาสารสนเทศอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเรื่องสารสนเทศอาชีพที่เผยแพร่สู่นักเรียน วิธีการจัดเตรียม คุณภาพและคุณค่าของสารสนเทศอาชีพที่มีต่อนักเรียน และเปรียบเทียบการประเมินผลระบบต่าง ๆ ของการบริการสารสนเทศ โดยศึกษาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เกรด 10 11 และ 12 จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 147 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า มีทรัพยากรสารสนเทศจำนวนมากสำหรับโรงเรียน โดยอยู่ในรูปหนังสืออ้างอิง เป็นอันดับแรก (ร้อยละ 98) รองลงมาคือสารสนเทศที่โรงเรียนผลิตเอง (ร้อยละ 95) บทสรุปเรื่องอาชีพ(ร้อยละ 91) หนังสือนามสงเคราะห์เรื่องการศึกษาของอาชีพต่าง ๆ และนามานุกรมบุคลากรในโรงเรียน (ร้อยละ 86 เท่ากัน) นักเรียนแสวงหาสารสนเทศจากหนังสือคู่มืออาชีพ มากเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 92) รองลงมาคือพจนานุกรมอาชีพ (ร้อยละ 83) งานวิจัยของ Chapman และ Katz ยังพบว่า นักเรียนแสวงหาสารสนเทศอาชีพจากแหล่งสารสนเทศภายนอกโรงเรียนมากกว่าภายในโรงเรียน พ่อ แม่ และเพื่อน เป็นบุคคลที่นักเรียนขอคำปรึกษาเรื่องอาชีพน้อยกว่าแหล่งอื่น และ พบว่า คาบนอกเล่าเรื่องอาชีพของรุ่นพี่ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพ เป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างยิ่งแม้ว่าจะมีจัดเก็บอยู่ในโรงเรียนเพียงร้อยละ 3 ก็ตาม นอกจากนี้ นักเรียนส่วนมากพบว่า สารสนเทศอาชีพที่ให้บริการในโรงเรียนมีไม่เพียงพอ

อรรถ ทองสุกดี (2534) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายมัธยม) ปีการศึกษา 2532 จำนวน 187 คน นักเรียนชาย 88 คน นักเรียนหญิง 99 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่า เพื่อนนักเรียนมีส่วนแนะนำการเลือกอาชีพมากที่สุด รองลงมาคือ ครู ทรทัศน์ วิฑูรย์ สื่อมวลชน เป็นปัจจัยช่วยสนับสนุนและพิจารณาตัดสินใจเลือกอาชีพ จะเห็นว่าแหล่งสารสนเทศบุคคล เป็นแหล่งสารสนเทศที่นักเรียนใช้ช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหา มากกว่าแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ

✓ ในส่วนของการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเลือกคณะหรือเพื่อศึกษาต่อ พบการสำรวจเรื่องพฤติกรรมทางเลือกคณะวิชาและความรู้เกี่ยวกับคณะวิชาที่สมัครของนักเรียนยากจนจากชนบท โครงการจุฬาฯ-ชนบท โดย กริช สืบสนธิ์ (2527) พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เลือกคณะที่สมัครด้วยตนเอง (ร้อยละ 54.50) รองลงมาคือปรึกษาอาจารย์แนะแนวและอาจารย์ประจำชั้น (ร้อยละ 36.30) และขอคำแนะนำจาก พ่อ แม่ และญาติ (ร้อยละ 3.60) ในขณะที่ปรึกษาเพื่อนเป็นอันดับสุดท้าย (ร้อยละ 2.00)

นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนตัดสินใจสมัครเข้าศึกษาในคณะต่าง ๆ โดยไม่ทราบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับคณะนั้น ๆ มากนัก จำนวนผู้ที่รู้เรื่องคณะที่ตนเลือกโดยละเอียดมีน้อยมากคือ 61 คน (ร้อยละ 9.50) ผู้รู้น้อย 423 คน (ร้อยละ 65.80) ผู้ไม่มีความรู้ 103 คน (ร้อยละ 16) ไม่มีความรู้และเข้าใจผิด 56 คน (ร้อยละ 8.70) ส่วนเหตุผลในการตัดสินใจเลือกคณะของ

แต่ละคนแตกต่างกันไปซึ่งโดยมากใช้ความถนัดและความชอบเป็นหลักในการตัดสินใจ ผลการสำรวจดังกล่าว แสดงให้เห็นว่านักเรียนขาดสารนิเทศ หรือไม่ได้แสวงหาสารนิเทศเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งผลการสำรวจมีข้อยืนยันต่อมาจากผลงานวิจัยที่พบว่า สารนิเทศอาชีพที่มีในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7,9,10,11 และ 12 ซึ่งเป็นโรงเรียนเดียวกับงานสำรวจข้างต้น มีไม่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำและบริการแก่นักเรียน (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2533)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ เสริมศรี สอนไพรินทร์ (2531) ศึกษาการเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร เหตุผลในการเลือกสาขาวิชา การวางแผนและการเตรียมตัวในการศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนเลือกสาขาสังคมศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคืออักษรศาสตร์ มนุษยศาสตร์และโบราณคดี ตามลำดับ สถาบันที่นักเรียนเลือกเรียนเป็นอันดับ 1 คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเหตุผลในการเลือกสาขาวิชาที่จะศึกษาต่อ อันดับแรกได้แก่ ชอบ เพราะวางแผนไว้ตั้งแต่ต้น รองลงมาคือ เป็นสาขาที่น่าสนใจ คิดว่าสามารถสอบเข้าเรียนได้ พิจารณาจากคะแนนสอบเข้าปีที่แล้ว และจำนวนรับในปีนี้ และจบแล้วหางานทำได้ง่าย ตามลำดับ ในขณะที่เหตุผล 2 อันดับสุดท้ายจากเหตุผลทั้งหมด 22 ข้อ ได้แก่ อาจารย์ฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนแนะนำ และ เลือกตามเพื่อนที่สนิทกัน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2534 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะ เฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสภาวะ เศรษฐกิจและสังคม
2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และประเทศชาติ

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

มีรายวิชาและกิจกรรมในหลักสูตรดังนี้

1. วิชาบังคับ จำนวน 30 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาต่อไปนี้

1.1 วิชาบังคับแกน จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย 6 หน่วยการเรียนรู้

สังคมศึกษา 6 หน่วยการเรียนรู้

พลานามัย 3 หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาบังคับเลือก จำนวน 15 หน่วยการเรียนรู้

พลานามัย 3 หน่วยการเรียนรู้

วิทยาศาสตร์ 6 หน่วยการเรียนรู้

พื้นฐานวิชาชีพ 6 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาเลือกเสรี เลือกเรียนอย่างน้อย 45 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือก

จากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

2.2 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.3 กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ

พลานามัย

ศิลปะ

2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

2.5 กลุ่มวิชาอาชีพ

3. กิจกรรม ได้แก่กิจกรรมเหล่านี้

3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษา ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถาน

ศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2532 จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.2 กิจกรรมแนะแนว และหรือกิจกรรมแก้ปัญหา และหรือ กิจกรรมพัฒนา
การเรียนรู้ จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ ต่อภาค

3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากการเพิ่มพูนความรู้และทักษะ เฉพาะด้าน
เพื่อการประกอบอาชีพแล้ว ยังเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นหรือการศึกษาต่ออีกประการ
หนึ่งด้วย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายจึงมีความหลากหลายในรายวิชาที่เปิดสอน และแตกต่างกัน
ไปในแต่ละท้องถิ่น โดยมีโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533) เป็นแนวทางหลักในการกำหนดรายวิชาในแต่ละแผนการเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษาจะจัดแผนการเรียนแตกต่างกันไปตามความต้องการของนักเรียน
ความพร้อมของบุคลากร และปัจจัยพื้นฐานเช่น อาคารเรียน และวัสดุอุปกรณ์ ของโรงเรียนนั้น ๆ
โดยมากจะประกอบด้วยแผนการเรียนที่เน้นวิชาสามัญเพื่อนักเรียนที่ต้องการศึกษาต่อ และแผนการ
เรียนที่เน้นวิชาอาชีพเพื่อนักเรียนที่ประสงค์จะประกอบอาชีพหลังจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลาย โดยมีวิชาเลือกเสรีซึ่งเป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความสนใจ หรือความถนัด
และความต้องการของแต่ละคน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ เฉพาะด้านของผู้เรียนเป็นสิ่งที่กำหนด
แผนการเรียน

จากหลักการดังกล่าวทำให้โรงเรียนมัธยมศึกษาจัดแผนการเรียนต่อไปนี้

1. แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนเน้นทาง
วิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาต่อในคณะแพทยศาสตร์ สหเวชศาสตร์ สัตวแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์
วิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ครุศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศึกษาศาสตร์
เทคโนโลยี วนศาสตร์ เป็นต้น
2. แผนการเรียนคณิตศาสตร์-ภาษาอังกฤษ สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนเน้นทาง
คณิตศาสตร์ เพื่อศึกษาต่อในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ศึกษาศาสตร์ วิทยาการจัดการ เป็นต้น
3. แผนการเรียนภาษาอังกฤษ-ภาษาฝรั่งเศส/ภาษาเยอรมัน สำหรับผู้ที่ต้องการเรียน
เน้นทางภาษา หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนเลือกเรียนภาษาต่างประเทศได้ 2 ภาษา เพื่อศึกษาต่อ
ในคณะครุศาสตร์ อักษรศาสตร์ นิเทศศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์
 เป็นต้น

4. แผนการเรียนภาษาไทย-สังคมศึกษา สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนเน้นทางสังคมศึกษา เพื่อศึกษาต่อในคณะศึกษาศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น

5. แผนการเรียนกลุ่มอาชีพ สำหรับผู้ที่ต้องการเรียนเน้นทางการประกอบอาชีพ หรือ ศึกษาต่อในสถาบันสายอาชีพ เช่นวิทยาลัยราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย